SPISY ADOLFA HEYDUKA

XXVI.

V SAMOTÁCH

SPISY

ADOLFA HEYDUKA

XXVI.

V SAMOTÁCH.

NÁKLADEM J. OTTY V PRAZE.

1901.

ADOLF HEYDUK:

V SAMOTÁCH.

1886 — 1894

NÁKLADEM J. OTTY V PRAZE.

1901.

Tiskem České grafické společnosti »Unie« v Praze.

FERDINANDU SCHULZOVI

A. H.

Drahý příteli!

Ze své samoty posílám Ti tuto knížku, abys věděl, že na Tebe často a srdečně vzpomínám. Přijmi ji laskavě a shovívavě od starého přítele a druha Svého a buď hodně zdráv!

A. H.

V samotách.

Na klíně samot, ňadrech lad,
vždy mír v mou tesknou duši pad',
a jdu-li dumnou lesní mýtí,
vždy myslím si, že se mnou cítí.

Mně protiven je hluk a ruch,
spíš v samotě je se mnou Bůh
a dotýká se mého čela,
až zase dítětem jsem zcela.

Tu mého srdce plachý sen
zas rozvíjí se nerušen,
a z nitra duše hněvu prosté
mých písní polní kvítí roste.

A přál bych si, bych v nitru skal
kdes prostřed lesa v hrobě spal,
kde Bůh by jenom s nebes výše
zřel milostivě do mé skrýše.

By ten, kdo rád mě ondy měl,
kde spím, o místech nevěděl
a v snění hlavy neuklonil
a v žalu slzy neuronil.

By mimo kráčel vesel dál
a netušil, že zde bych spal,
a šedý pták, jenž v houští zpívá,
že má je duše žalostivá.

Chci býti sám . . .

Chci býti sám, mě bolí hruď,
v ní samý svár a spor,
nuž, milá kniho, doma buď,
lék míru chci, jsem chor;
jsem stísněn; kruhům tajných pout
chci aspoň duchem uniknout
tam na temena hor.

Tam vždy mi blaze, volno zas,
tam Pán Bůh vždy mě ved'
na zázraků svých hodokvas
a do oblak mě zved';
tam bují v srdci samý květ,
a celý širošírý svět
je mým, je mým, je mým!

Samoten.

Jsem samoten, jak bouří rvaný štěp
uprostřed lad,
a přec mi v hlavu z jara omladlou
pták s písní pad'.

Jsem samoten, jak lesem věnčený
je horský luh,
a přec mi květy srdci útěchou
v hruď nasil Bůh.

Jsem samoten, jak pod balvany skryt
je horský zdroj,
a přece ke mně v slunci přiletěl
včel zlatých roj.

Jsem samoten, jak v hvozdu mýceném
je nízký vřes,
a přec se motýl sluncem vyzdoben
v můj úkryt snes'.

Jsem samoten, jak hořec zarudlý
na svahu skal,
a přec mi tvůrce s vonným zádechem
pyl v duši dal.

Jsem samoten, jak v polích ztracený
je žitný klas,
a přec i z jeho zrn, když přijde čas,
to pučí zas.

Jsem samoten a z poustky netoužím
na hlučný svět,
a přec tak mnohý na ňadra mi šláp'
a rval jich květ.

Jsem samoten, jak na pomezí niv
v prs ťatý šíp;
až sprchne květ: až budu v hrobě spát,
pak bude líp. —

Noc do kraje se krade.

Noc do kraje se krade,
s ní hvězda nesčetná,
a na rty ruku mi klade
jak žena záletná.

Jen nezraď, milý, šepce,
sen naší milosti,
až ve svém klínu tě hebce
tvá družka uhostí.

A nedbej na hvězd zvěsti
a závistný jich kmit,
vždyť v slzách lásky mé v štěstí
se budou zrcadlit!

A nedbej, co se stane,
a nedbej na můj vzdech,
on jako diamant vzplane
v červáncích na květech.

Dvojí květ.

Stál jsem za červánků při májové vnadě
na dědově dávno odcizeném sadě,
všecko vůkol zvolna utichlo a spalo,
rudým zlatem nebe údol oblévalo.

Stál jsem v zamyšlení dlouhou dobu, dlouhou,
srdce chvělo se mi lítostí a touhou,
tu v korunách stromů let zašuměl vánku,
zavzdychaly větve jako z polospánku.

Z dálky zvonek teskně na klekání zvonil,
mimo mne i ve mně vonný květ se ronil,
květ vzpomínek zlatý v duši a touž chvíli
na skloněnou hlavu květ jabloně bílý. —

Já nechci lauru, já chci růže.

Jak milo v Krásy božském sadě,
vše vůkol samý luzný květ,
že zrak se diví také vnadě
a nadšením se chvěje ret;
zde každý vybrati si může:
vřes, lípu, vavřínový kmen —
já nechci lauru, já chci růže,
jich údělem jsem spokojen.

Dřív ovšem moje nitro plálo
a srdce prchal klid a mír,
mít za zdobu si lauru přálo;
leč to je rozváto jak pýr;
čas mrazná svoje křídla tuže
již ochladil můj horký sen —
já nechci lauru, já chci růže,
jich údělem jsem spokojen.

Vždyť laurovými pod lupeny
stín větší jest i větší chlad,
jím zor můj prací unavený
by neuviděl světa snad;
já chci však jasně zřít, chci úže
jej k srdci přivíjet co den —
já nechci lauru, já chci růže,
jich údělem jsem spokojen.

Či laur nám rodí lesy stinné
a zdobí čarovnou tu zem,
jíž srdcem Vltava se vine,
kde Týn se vzpíná vítězem?
Kdo jiné toužíš, hledej! nuže!
mně vrchem krásy klenot ten —
já nechci lauru, já chci růže,
jich údělem jsem spokojen.

Nač také laur však v českém hvozdě,
jest laurem každý keř i strom,
a vyhání-li trochu pozdě,
ký div! což rostl bez pohrom?
Však pohodou se zase zmůže,
duch rodný bude osvěžen —
já nechci lauru, já chci růže,
jich údělem jsem spokojen.

Zda nekončí se v osten tuhý
ten lauru lupen? Pravím vám,
jím popíchal bych svoje druhy,
jež nadšen vroucně objímám;

ti z náruči by silou muže
se v rozhorlení drali ven —
já nechci lauru, já chci růže,
jich údělem jsem spokojen.

A pak to vření z různé strany!
Ne, jsem už trochu starý brach,
před jedem závisti a hany
má věru každý trochu strach;
nač v Záhořovo věčné lůže
pro chvilku časových těch změn?
Já nechci lauru, já chci růže,
jich údělem jsem spokojen!

Les.

Lítý hněv když lidí zlých
stíhal mne a dravá zášť,
vždy šer lesů staletých
tkal mi klidu zlatý plášť.

A když ňadra mořil vzdech
a když srdce mořil žal,
vždy jsem ztich', když v jeho mech
hlavu svou jsem zahrabal.

A když bouřný myslí vír
zmítal duši tam i sem,
vždy mi do ní snesl mír
zpěvných ptáků hovorem.

Mračné líce skropil jas,
slunce spěchalo mi vstříc,
z lesa ven jsem vyšel zas
jak z pohádky králevic!

Lesu.

Mým drahým lékařem jsi, šumný lese,
mým lékařem i přítelem jsi mým;
když žalem srdce v prsou mi se třese,
ty sdílně díš: „Ó já ti rozumím!“
svým temným okem v soucitu a míru
v bouř srdce mého nový záříš klid
a domlouváš: „Jen v sebe měj vždy víru
a rád budeš mít zemi zas i lid!

A jako pták, jenž vyplašen byv z hnízda
po zniklé ráně navrací se zpět
a na temeně stromu vesel hvízdá,
hned radost vrací se v mých ňader svět,
i bývá mi, jak na bratrské hrudi
měl pučet bych jak s jara buku list,
jenž ucítil, že slunce ret jej budí,
že křídlem Vesny zahnán bouře svit.

Ty domlouváš a hlava má se zvedá,
a prsa má jsou jako květný koš,
v němž včela, práce, lesklý pyl si hledá
a rosu písně drobný světlonoš,
a šepotáš: Ó vzmuž se ve svém trudu,
či nezřel jsi, jak se mnou bylo kdys?
Bouř hnětla mě, mníc, vždy že truchliv budu,
a přec jsem odolal jí mužně, viz!

Nechť rvala kštici mou a bila v prsa,
já hlavy nesklonil a vzdorně stál;
jen komu v boji duch a mysl krsá,
jest hoden otroctví, ať třeba král.
Já sobě sám byl vojvodou i stráží,
boj vyhrál jsem; vždyť odvaha a vzdor,
můj druhu milený, též něco váží,
to heslem vytkát si dej na prapor.

Jsem vítězem, hleď, neporušen rostu,
jen zkoušen byl jsem dřív, leč přešel čas,
viz, na mých snětích milliony skvostů,
tvým podobny jsou, padajícím s řas;
jdi, braň se též a bojuj, druhu milý,
i se zradou a lstí se mužně měř,
nechť celý svět tě trýzní vášní zpilý,
ty čel mu přec, a v nový život věř! —“

Rodící se píseň.

Divy! Zpěvem oživuje les,
kvítím luh a vlaštovkami krovy;
hroby kvetou, v skalách kypří mech,
hnízdem pyšen keř je šeříkový.

Tajně nese pěvec v ňadrech svých
kytku blaha krásou tajně svitou;
z myšlenek vln čarně jásavých
vystupuje píseň Afroditou.

Sdílnost.

Bez stezky a bez účele
bloudím v lesa úkrytech,
zlaté listí buk mi stele
na prohřátý sluncem mech.

Sedám v stín a tajím dechu
ve hluboký hledě les -
hle, přede mnou tančí v mechu
pohádek a písní směs.

Znám vás, pohádky a zkázky,
znám váš rej a znám váš ruch;
síňce ňader za obrázky
mnohé z vás mi poslal Bůh.

A čím víc se síňka stmívá,
čím víc slunná prchá zář,
tím se sdílněj na mne dívá
vaše milá dětská tvář.

Ulekány.

V snech lesních při omšené skále
se píseň snesla v duši mou,
a touže chvíli nenadále
zjev srnky stanul přede mnou.

Zrak obou všecko vůkol zlatí,
zrak srnčin a zrak písně též,
leč nemoh' jsem se otázati:
zkad přišla's ty a ty kam jdeš?

I stojím, myslím, možno je-li,
by sestry obě byly snad;
v tom družka družce v oči zřely
a lekly se a prchly ztad.

Poesie.

Za soumraku z lesů ozývá se
snivá píseň půvabná a tklivá,
z temna houští k slunné pláni hledí
černooká rusalka a zpívá.

Kolem čela svěží vínek z vřesu,
k nohám splývá dlouhá kadeř hlavy,
hvězdný pás, jenž kol se vine boků,
šat upíná jemně průsvitavý.

V zlatých vlasů vlnách bílé zvonky,
na ňadrech má kytku z černobýlu,
kouzelnou to kvítí sílu chová,
čarnější však mají oči sílu.

V mladých sosen komnatách se skrývá,
s lunou v jezerech se koupá v tají,
a když zpívá, květy vše i ptáci
v blahém udivení naslouchají.

Co trvá.

Zda v šumu lesa ptáci pějí
či dálných zvonů je to hlas?
Dlím v dávných upomínek reji
a poslouchám ... Co je to as?

To nehlaholí v lese ptáci,
to nezní zpěvný věže kov,
to z hrobu matčina se vrací
v mou duši hrstka vroucích slov.

Ta v těchu zněla mi i v důtku,
když myslí u výš jsem se nes':
„Jen bílá peruť dobrých skutků
nás doprovází do nebes.

Vše ostatní se jenom plazí
jak prachem červík bez křídel;
co v otevřené nebe vchází,
jde ze srdcí, ne z klenby čel.“

Pološero.

Pološero; pole tichnou, den se k noci obrací,
nebe ze zlatého srdce žhavou krví krvácí,
v noc — v sen plachý spánku věčna — zabírá se dalný svět,
na nebi se hvězdy jasní, na zemi dlí v slzách květ.

Na tisíce u všemmíru písní dřímá tajemných,
na tisíce zkvést jich může z pole brázd a skalin rýh,
jako v strunách houslí dřímou nevyzpytným jaty snem,
kéž jen jednu vzbudit mohu ducha křídel dotekem. —

Jenom jednu, aby zněla za hrob můj vždy v stejný jas,
by tím záchvěv srdce mého v jiném obrodil se zas,
aby s ňader zvukem jeho mých se ňader sdružil zvuk,
by v dvou srdcích různých dobou jeden pocit byl i tluk. —

V měsíční noci.

Jaká to čarná májová noc
hostí se v stromech i vřesu,
přítulná její milostnost
v drahý mi náhle změnila skvost
kytku, již na ňadrech nesu.

Stojím jak v bájce zakletý druh,
sotva své záměny tuše,
v stříbrný plášť jsem zahalen,
a z pršků měsíčných tkaný sen
chvěje se v hloubce mé duše.

Osidla.

Vyjela pohádka z houštiny,
běžela ztemnělým hvozdem,
právě když hnízdo v bučině
mladým se těsnilo drozdem;
vlasy jak bystřeň ze zlata,
oči jak pohledy zory,
v teplém když rána zášeru
v údolí pohlíží s hory.

Vyjela pohádka z houštiny,
vyjela na plavé lani,
radostí tráva setřásla
perly své rudému stlaní;
malina rtíků červených
šeptala jahodě s výše:
Pojede mimo, uvidíš,
má zlatá, tiše, jen tiše!

Až tady houštím proskočí —
znám její čarovné chvaty, —
strhnu jí svižným ramenem
s nožky ten sandálek zlatý;
s tím pak, jenž s hlavou skloněnou
u nás tak často rád staví,
nevinný žertík k potěše
tím skvostným plenem se spraví.

Skreju ten zlatý sandálek —
zlatý, však jakouž má tíhu? —
potají mezi drobnosti
v tu jeho zápisnou knihu;
až ho tam žínka nalezne,
slzy jí vyhrknou děsem,
že její starý písničkář
za jinou toulá se lesem!

Píseň v lese.

Po krajině velké, bezeměrné
rozlévá se moře noci černé,
nikde hvězdy, jež by zářit chtěla,
jen v mé duši píseň osamělá.

Pro koho tě, prostá písni, nesu?
Ticho kol, nuž zazpívám tě lesu!
Slyš, kdos se mnou zpívá zas a zase! —
Ne, jen ozvěna mně vysmívá se!..

Na stráni.

Starých zkazek hlavu plnou
strání v pestrý klín jsem klad';
nesen vzduchu sdílnou vlnou
ptačí zpěv zněl ode všad.

Kolem kvetla četa zvonků,
hořec v trávě skryt se rděl,
na ozdobném vrby stonku
hrozen rudých hvězdic tkvěl.

Jih celoval jemným křídlem
veškerý ten květný tlum,
a tajemným míru zřídlem
zkonejšil se shluk mých dum.

To tam ňader bolné tlení;
srdcem mým to táhlo jen
jako světla zlaté chvění,
jako dávný zlatý sen.

Zřel jsem na ty pestré květy
mysle, že jsem — žalu prost —
před dávnými sty již lety
zvonkem zde neb hořcem rost'.

Keř s hnízdem.

Stojím v lese před keřem —
srdce mocně bije —
chrámek to; ach jaké v něm
vidím mysterie!
V dolíčku svitém z trávy hrubé
maličké vajíčko se klube,
a v něm se žlutavě tísní
zvěst jara s tisícerou písní.

Chvím se, věrný ptáků druh,
kéž jen vše se zdaří;
zatím hnízda malý kruh
obletují staří;
jim z hrdel zvučí štěstí pramen;
já vzdychám však: „Kéž mně též z ramen
vzrostou dvě křídla a jemně
z chladné mne odnesou země!“

———

Večerní odpočinek.

Jak v mechu odpočívám bláh, jak vonně a jak hebce,
bludičky tančí na lukách a myšlenky v mé lebce.

Jak Danae spí Otava v hor rozšumělých týnu
a nebe vrhá hvězdný déšť jí do bílého klínu.

I chví se samou rozkoší a smavou jásá zāří
a měsíc hledí s vysoka k ní s udivenou tváří.

Vše svěží je a mlado je; les kypří, rostou skály
a lučníčků a lindušek zpěv ozývá se v dáli.

A v chrám mých ňader zlacený zas navrací se kradí
té písně nápěv ztracený, jíž zpívalo mé mládí!

Keř růží v lese.

Sám procházel jsem lesa šeř,
když dozrávaly klasy,
tu na paloučku uprostřed
můj udivený spatřil hled
v nach zkvetlých růží plný keř...
Jak ty sem přišly asi?

Však nestihl jsem nikterak
v té překvapení chvíli,
jak vyrostly a vykvetly.
Kdo záhadu tu vysvětlí?
Tu z keře toho zpíval pták...
Slyš, jásá-li či kvílí?

„Proč udivil tě růží zjev
v tmách lesních ratolestí?
Vždyť dva za květných mládí dob,
když hruď je plna vnad a zdob
a láskou hoří slunná krev,
zde objali se v štěstí!« —

Letní noc.

Noc letní spěchá v lesa temnou skrýš
a lehá líně na podušky mechu;
nuž rychle za ní, kdo tam budem spíš!
Však též jsem zatoužil už po oddechu.

Tam na táčkách chci spokojeně dlít,
hruď svoji neskrotnou dám k jeho hrudi,
a spolu budem dumat, spolu snít,
až zlaté slunce lichotně nás vzbudí!

Noční chůze.

Na ňadra jezera, jež ve skalách se smálo,
mdle večer hvězdnatý svou těžkou hlavu klaď',
kol moře zelené pozvolna usínalo,
a slabý jinovec jen chabě křídly vláď'.

Tmy němé strašidlo výš rostlo v tvrdé pýše
v tu klenbu nebeskou, jež tajemna nám všem, —
a všechen vesmír spal, já v dumách jen a tiše
jsem srdcem lesa šel s krvácejícím snem. —

Kraje mládí.

Svět hvězdami své zjasnil síně,
svěc na tisíce rozžeh' les;
ej, lučino, v tvém měkkém klíně
přej odpočnout mé duši dnes.

Má hlava těžká jest jak z kovu,
má ňadra křičí: Hynem, mřem!
Kéž přisní se mi o domovu
tam v dáli, stesku za mořem.

Tam v dáli za horami mládí,
za bludným lesem marných snah;
kam vrátit smím se jenom kradí,
v noc vzlykajících v myšlenkách.

Tam k domku v stromech jarem zmladlých,
a k hrobům, jež mi zavřel rýč,
k mé matičce, jež v rukou zvadlých
má srdce mého zlatý klíč.

Noční chůze.

Kra[illegible] m[illegible]

Svet svet[illegible] n,
svet na [illegible]
ej, lučm[illegible]
přej odpočin[illegible]
[illegible] i,

Má hlava [illegible] zí;
má nádr[illegible] vzruší,
Keď [illegible]
tam v dá[illegible]

Má hruď se chví a vlhne líce,
čím blíž jim kráčím stále víc,
až křídly bílé holubice
duch matčin vyletá mi vstříc.

V lesích domova.

Kdys v lesích domova tak klidných a tak milých
svou duši hledal jsem ve vzrušných ňader chvílích,
zde žhavé krve spád a srdce svého bití
na klíně samoty jsem prvně slyšel zníti.

Svár ňader krotil jsem v té stromů poušti svěží,
teď vždy mě zléčí les, když žal mi srdcem běží;
a když má vzplane hruď a hněvem v žár se vzruší,
vždy v lesův samotu jdu hledat svoji duši.

Zvon.

V lesa místech osamělých
snívám zas a zas,
co je vesmír, co je slunce
a co člověk as?
Nevím nic, leč vždy mi řekne
něco na pokon:
vesmír zvonem, slunce srdcem,
člověk zvonu tón!

Mohu za to já, jak zvučím?
Zvonař-li, či kov?
Kdo mě pozná z hrstky zvuků,
z hrstky zpěvných slov?
Nezvučel jsem z vlastní vůle,
co jsem chtěl a ždál,
z vůle toho jen, kdo zvon ten
v život rozhoupal.

Klid lesa.

Chléb v klasech těsná se — ó slunné doby —
a růže smějí se vstříc vjezdu léta,
vrb vlasy zelené proud pěnou zdobí
a při něm hochů veselí se četa,
jich oči, rty i tvářky zrovna hoří
a plná těla v křišťál vod se noří;
ti potápějí se, ti do vln tlukou
a ti tam v tváře stříkají si rukou.

Mě vábí to však mocí z toho víru
v hloub lesů ztemnělých, kde klid se hostí,
v tůň samoty, v síň zeleného míru,
kde stromy touží nebe do výsosti,
kde mladé mlází přitajuje dechu,
když pták mu píseň zpívá pro potěchu
a taktem úměrným v strom bije dutý
mdlé srdce samoty, ten datel žlutý.

Zde duši svoji v sosen vůni koupám
a napájím se z krás sladkého zřídla,
až volně nad vrcholky stromů stoupám
a snivý duch svá sivá šíří křídla
a zakrývá mi nebes ruch i země,
leč nový svět i nebe roste ve mně,
kde k písni ladí cit svou zlatou lýru —
a slyším píseň věčnosti a míru. —

Agátové květy.

Jako kytka stojí agát v lese,
tisíceré květy v podiv nese;
tisícerým květem v dálku voní;
pod agátem má se hlava kloní.

Kloní se a srdce buší hlasně...
Co že jsou ty květy? Vonné básně,
bílé básně zmladlé stromu duše,
jež snil ondy v jara slunné tuše.

Voní květy, záhy dovonějí,
bouře roztrhá je v divém reji,
roznese je dálným, šírým světem,
kdo že pozná, co bylo dřív květem?

V skalách.

Kde k bokům skal les černou rukou sáhá,
v němž lačný dravec za rána se budí,
jak velká rána v prsou samovraha
sluj smutná zeje na samoty hrudi.

Vše ticho kol, strom hlavou nezakývá,
jen času tajný proud·ti v uších čiší,
v mech žlutavý se ještěřice skrývá
a ztrácí se v té nerušené tiši.

Stesk nezdolný tě svírá do náruče
a na ústa i na čelo tě líbá,
a tvoje srdce ustrašeně tluče
a tvoje hlava na ňadra se shýbá.

Něm, umdlen sedáš na skal útes šedý
a v zapomnění zíráš v rokli tmavou,
kde mladý přítel vzdechl naposledy,
než spatřil jsi jej s prostřelenou hlavou.

A když tak dlíš, zrak chví se, hruď se bojí,
a vlažná vláha z podbrví ti tryská;
a vidíš jej, jak zas v těch místech stojí
a paží zkříženou si prsa stiská.

A smutnější je samota než prve,
mlh příkrov v temnou šeď vše skrývá snětí,
a v rudém listí krůpěje zříš krve
a nad hlavou tvou lačný ostříž letí.

— — —

Starý motiv.

Zdroj se zrodil v lůně skal a v skoku
vesel zpívá žití první sloku;
počkej, počkej, šohajíčku malý,
slap tvých perel záhy život zkalí.

Třeba ti ho nezbarvil hned krví,
vzpomeneš si na popěvek prvý,
v květu nízkých nezabudek v luhu;
znám to, znám to, nezkušený druhu!

Netušíš, jak srdce druhdy úpí,
když se strmé hory v cestu kupí,
do nichž pěstí nadarmo se buší —
prorazíš-li, navždy zkalíš duši!

Nejsem kazatelem, jen tvým druhem,
též jsem ondy zpěvně těkal luhem;
sotva překážek že přerveš zlobu,
u moře se octneš — v ústí hrobu!

Rozdíl.

Paprsku slunce nepřístupen
mře v houští stonek, kloně lupen;
zda tuší asi v jara vznětu,
že zhyne bez poupat a květu?

Než proč se ptám? vždyť neměl jara,
snad přírody jen vůle stará
jej vzdorovitou silou nutí,
by pučel a spěl k zahynutí.

A proč mých písní kvítí prosté
v té době zlé přec ještě roste?
Snad proto jen, by vlast má v klínu
květ měla z výsluní i stínu.

Zpívající pták.

Pod okny domu, útulek v němž sobě
druh samotář jsem vyvolil,
co rok si v bezu větevnaté zdobě
pták hnědokřídlý hnízdo svil;
druh maličký, leč nitro se mi chvělo,
když jeho srdce v žluté hrudi pělo,
co vesnou očarován snil.

Skryt v lupenech své ladné písně tvořil
a zpíval někdy celý den
tak líbezně, že v dumy jsem se nořil,
na křídlech krásy unesen;
a po každé, když při okně jsem sedal,
bláh křídlatého básníka jsem hledal,
bych vyslech' sladký jeho sten.

Byl přítelem mé duše, pták ten žvavý,
a sotva z listí hlavu vznesl výš
a v zpěv se pustil duši pronikavý, -
hned unášel mě ve snů čarnou říš,
že okřáv jeho zvuků jasným tokem
v noc cesty své jsem hleděl jasným okem,
k svým tužbám mužně kráčeje vždy blíž.

Zpit byl jsem jeho zvučícími divy
a písní květem v hloubi duše bláh,
leč v jeseni, když chlad se vkrádal v nivy,
a v běl se kryly sosny na horách,
jal smutek mě, až zpět když přišla doba,
kdy stromy obaluje květu zdoba,
zas mladým vínem šuměl prsou nach.

Vždyť v ňadra stromu zpěvák můj se vrátil
a v duši vrhal mi svůj zvučný skvost,
až teplodechý den se zase krátil
a neměl květů luhům pro radost;
tu srdce mé se teskně tetelilo,
vždyť před odletem drobných pěvců bylo,
kde opouštěl mě milý sadu host.

Tak přelétaly léta, doby, časy,
a v hruď přemnohý ostrý hrot se vbod',
až ztichly mládí hlučné hodokvasy,
a s činů spadl květ, než uzrál v plod,
i z přátel mnohých nezbylo mi v žití
než pták, jenž zpěvné nosíval mi kvítí,
když ošetřoval v hnízdě skrytý rod,

Vždy v zakrslého stromu domov milý
v čas navracel se rád, kde ondy žil,
a pěl a nedbal, čas že neužilý
již větví jeho kmene nesvěžil,
spíš že mu vichrem mladé zlámal sněti,
kde skrýval okřídlený poklad děti;
on zpíval přec! Či byl to pláč a kvil?

Ba ne, ba ne! Jen mé se zdálo duši,
že znavenějʼ vždy slétá na větev,
že srdce záchvěvy mu ňadra kruší,
z nich místo zvuků tryská vřelá krev;
že z písně křišťálu se rubín stával,
čím z číše slz víc život pít mi dával,
až v živé vzdechy proměnil se zpěv.

Snů mladých vůně prchala vždy více,
až rozkoš moje změnila se v žal;
zlý oráč čas mi tajně zbrázdil líce
a v temnou kštici bílé jíní svál,
a když jsem naposledy v jarní vnadě
zpěv ptáků slyšel v opuštěném sadě,
jak nářek mi ten švehol vyznával.

Vše truchlivé to, chmurné byly zvěsti,
a výkřik poslední tak smutně zněl,
jak v želu propasti, jak z prorvy štěstí,
kde život na člověka zapomněl
a kde jen příval rudých slz se valí,
v nichž vše je pohřbeno, co dřív jsme ždáli...
Můj příteli, jak jinak dřív jsi pěl!

Chlad skutečnosti ovanul mě krutý,
i chvěju se, když v prchlý hledím svět;
kde jsou mé zpěvné duše květné pruty,
kde radostí mých pel a zlatý květ?
Mne závrať jímá při zvuku tvé písně,
můj druhu mladých let; kéž z žití tísně
v sad slunných nadějí zas mohu zpět!

Hleď, růže krvavé mi kvetou v prsu
a nechať mrazný provívá je chlad,
vždy více roste na bujném jich trsu,
leč jiné jsou, než když jsem býval mlád;
tak mění život, co jsme v duši měli
i co jsme doufali a co jsme chtěli,
jen změna vládne všemu napořád.

V zášeru.

Jasnou nocí objat širý svět,
operlený hojné rosy skvostem;
bílá růže k zemi shýbá květ,
noční motýl zavítal k ní hostem.

Zádech viol roste kol a kol,
sametové macešky se šíří,
na povázky obloučitý stvol
k družce svojí zlatá muška míří.

Klidno všecko! Slyš, jaký to vzdech?
zlekáno-li kvítí mojí chůzí?
s listím stromů šepce-li to mech?
či to kročeje mé plaché Musy?

Blýská-li se, či můj plane zrak?
hned mi srdce šíří se, hned svírá,
krve zář mi plaší čela mrak —
v duši píseň pyl na křídla sbírá.

Vyrušení.

V luh ňader zkvetlý snění jasem,
slét' písně zlatokřídlý pták
a krve krůpěj drahým kvasem
jak rosu z mého srdce vsák'
a vznes' se na snět žití stromu,
v němž zatoužil si hnízdo svít,
leč náhle hněv zaduněl hromu,
a v temnu zlatý had se kmit'.

Blesk za bleskem se křížil v nebi
a k boji spěchal s mrakem mrak;
stesk rozpial peruť v pěvce lebi,
a příval žalu zkalil zrak;
sněť, na níž pták chtěl hnízdo tkáti,
sťal žhavým mečem hněvu blesk --
kdy úsměv zlatých snů se vrátí
a zlíbá srdce v jas a lesk?

Sami.

(Své ženě.)

Zase jednou jdeme sami
v stínu větví pod lipami,
a nám k hlavám s ratolestí
padá květ a mír a štěstí.

Ticho, klidno po okolí,
němy stráně jsou i doly,
jako písně dávné doby,
jako mladých přání hroby.

K západu se slunce kloní,
ticho vše, květ lípa roní,
a list zvadlý šepce z trávy:
„Mír je víc než bouře slávy.“

Úkoj v samotách.

Vadne život na samotě,
žloutne jako tráva,
když už vláhy ani slunce
jí se nedostává;
žloutne, vadne, nebudí se —
žal, jenž z oka kane,
tuhne jako krůpěj v mraku,
až se ledem stane . . .

Mně však ondy na samotě
nebe hojně přálo,
z trojích očí trojí jaro
svitlo mně a hřálo;
tři byly, jež celováním
braly ňader tíseň:
milá žena, něžná dcerka
a má družná píseň.

Snoubenci.

Noc líbezná sad jemně v lokty svírá
a sterou hvězdou milostně naň zírá;
sny šepce mu, a teplý její dech
se chvěje skvostnou perlou v lupenech
té růže purpurné, jíž bujné trsy
sad roztoužený na své dal si prsy.

Jsou snoubenci. Což vůkol bude divu,
až k hodu pozvou dálný les i nivu
a nejdálnější vrchy modrých hor!
I člověk přikvapí, ač ňadry chor,
a řekne jim: „Jsem také země synem,
už zpěvem léčte mě a krásy vínem.
Vy věčně mládnete, my lidé věčně hynem."

Lípa na návsi.

Ves horská za poledne
jak klidně odpočívá,
jen na návsi ta lípa
mdle starou hlavou kývá.

Aj dříme lípa stará
a sní a vidí v snění,
jak lidská pokolení
se jinačí a mění.

Jen klekání ji budí,
i chví se, hlavu zvedá,
a kolem ní ves všecka
si k odpočinku sedá.

A stará lípa — bába —
je kyprou snětí skrývá
a zelenými listy
o zašlých časech zpívá.

A těší je a chrání
a hody s nimi slaví
a vonným s výše květem
jim zasypává hlavy.

V té lípy vonném květu
jsou divné věci skryté:
zvěst pestrá z dávné doby
a báje rozmanité.

Ta lípa naslouchala,
když mladou ještě byla.
co prababička sivá
o světě hovořila.

Ta lípa naslouchala
a klonívala hlavu,
by neušla jí žádná
z těch divných zvěstí davu.

Teď v měsíčné když noci
dech vánků lipou duje,
svou vůní po dědince
zas všecko vypravuje.

A její listí šepce
a chvěje se a šumí —
kdo ještě v štěstí věří,
ten všemu porozumí. —

Když lípy odkvétají.

Když lípy snivě odkvétají,
tu přicházívá chlapců sbor,
již ostrým nožem řeží v taji
svá jména do vrásčitých kor.

A lípy vzdechnou jen a mlčí
a čekají, až přijde čas,
a přes ten lidí nevděk vlčí
svou bílou krví kvetou zas.

Z ran ovšem dál se život roní,
ač neví o nich vůkol svět;
vždyť jejich rány vonně cloní
a skrývá bujných větví květ.

Tesknol

Přes hlavu lesa skloněnou
bouře se žene divá;
les jakous píseň tajemnou
žalostným hlasem zpívá.
Stromy šumí, keře šumí,
šumí všechen les,
a v mé mysli smutní dnes
snové šumí.

Bouř krutou rukou shazuje
ukrytá hnízda v snětí;
mrtvo v nich. Ptáci sténají,
děti, kde drahé jste děti?
Stromy šumí, keře šumí,
šumí všechen les,
a v mé duši teskná dnes
bolest šumí.

Bez hovoru.

Němé lesy, němé skály
s šedými kol hlavy mraky
hledí na mne toužně z dáli
věčně nehybnými zraky.

Lesů duše ke mně letí
zelenými perutěmi,
kývá na mne kyprou snětí,
ale její rty jsou němy.

Duše skal mě volá snivá,
chmurným steskem po mně nyje,
tajemné mi písně zpívá,
leč mé srdce neslyší je.

Nuže, k vám, mé skály, sestry,
k vám, mí bratři, stromy boru,
sen života s vámi pestrý
vysnít toužím bez hovoru.

Žulové mě skryjte tesy,
s hvozdu snětmi, drazí známí,
němé skály, němé lesy,
a já němý mezi vámi! —

Bez úkoje.

Jako srdce matky osiřelé
truchlí horské pleso v bujném sítí,
ani slunce políbení vřelé
nemůže je z žalu vyrušiti;
jen když půlnoc májová se zjasní
a hvězd perly v černou kadeř vije,
zkvétá smutné pleso vonnou básní
leknínů svých bílých nad lilie.

Leč když hvězdy s oblohy se ztratí
a luh nebes kryt je mraků stínem,
slyšíš pleso hustým sítím lkáti
a zříš leknín vadnout za leknínem.
Touží leknín, kde se hvězda nítí,
touží hvězda po leknínu vody...
Ach, ty nedosažné tužby žití,
ach, těch přání nedosažné svody!

Stíny a paprsky.

Stíny a paprsky po kraji bloudí,
a mně se vzpomínky do srdce loudí:
chvějí se, tratí se, znova se jeví,
jak zašlé mladosti vzdechy a zpěvy.

Paprsky duše, mé zpěvy a zkázky,
zaplašte lící mých stíny a vrásky,
slíbejte duši mou blažených do snů,
jak bílé paprsky stařenu sosnu.

Hruď se jí zjasnila; na kypré snětí
zapípnul ve spánku rod ptačích dětí;
tím drobným pípnutím srdce mi buší —
blednou a mizejí stíny v mé duši.

Zamilovaní.

Mladý pasák na samotě
píšťalku svou ke rtům stiská,
ptačí zkázky, ptačí zpěvy
temnohlavé hoře píská.

K srdci hory letí v davu
zkázky ty; slyš, jak to zvoní,
hora vzdychá — a les hlavu
před dumavým hráčem kloní.

V rozvalinách.

Skal rozvaliny teskní v lese,
kam zpěvný pták se zřídka nese,
chtě v hnízdo mechu nasbírat;
tam za večera chodím časem,
bych vyplakal se zvonu s hlasem,
jenž utíká sem umírat.

Tvář perlí se mi ze slz vláhy,
až usměvavý s hvězdné dráhy
v mé srdce vkročí mládí sen;
květ růží v klíně se mu množí,
a když mi jeden na hruď vloží,
jsem vůní jeho opojen.

I voní to a zní a zvučí,
a duši vábí to i mučí,
až oči zaslzí mi v ráz;
co jsou ty květy čarných zvuků,
jež v radost mísí hořkou muku,
co za tajemný div to as? —

Je slunných chvil to pestré kvítí,
jež rozházel jsem ondy v žití
do zablácených cesty rýh?
Či zlaté písně jsou, jež kradí
mé vzlykající zpívá mládí,
z chvil ráje dávno ztracených? —

Zorav.

K nebi stará pozvedá se hlava,
smutným zrakem hledím na zorava
letícího v smavé jihu kraje,
povzdech duše v oku slzou taje.

Sklidil jsem svých písní milou líhu,
z chladu žití toužím k lásky jihu;
zda, až jaro vlast mou bude hřáti,
duše má jak zorav ten se vrátí?

Či snad zorav v klidu chvíli snivé
terčem bude střely závistivé,
by dal střelci kosinku a tlapky
za ozdobu furiantské čapky.

Sen v podjeseni.

Nepoklid v duši, v ruce milou knihu,
po kraji lesa kráčím sám.
Chladno je, ticho, ptáci táhli k jihu —
já také na jih vzpomínám.

Po břehu moře, révových kol strání,
toulá se v snění zabrán duch;
slyš, jaký hovor, výskání a smání,
slyš, jaký jásavý to ruch!

Čím že to ožil podzim usměvavý?
Oko se jasní; viz, ó viz!
Bacchantek sličných mimo jedou davy,
vůdcem jim mladý Dionys!

Pantherů plece zdobeno jich vnadou,
pyšna je hrdá postať lvův,
již svoje hlavy k dívčím nohám kladou
jakoby k prosbě: „Zpívej, mluv!“

Strom blažen sklání úrodné své sněti,
hrozny se svítí na révách,
Hojnost a Krása mimo duši letí,
ó jak jsem udiven i bláh!

V šťastnějších lidí svobodné jsem zemi,
ne v rodné vlasti, jejíž hruď
záští sup dravý tepe perutěmi,
aniž Bůh káže: „Dosti buď!“

Dumám a dumám, srdce jímá tíseň,
kdo jí as přijde na pomoc?
Vůkol je ticho, vznešenou hvězd píseň
nade mnou básní skvoucí noc.

Zamlženo, zataženo!

Zamlženo, zataženo,
jaký smutný den!
Chladnou rukou, dujnou pílí
větrové mi nanosili
hrst rudého, povadlého
listí do oken.

Zamlženo, zataženo,
slyšíš listí sten?
Co as šustí, co as šepce
tajno srdci, tajno lebce, —
či jest to jen liché zdání,
či jest to jen sen?

Zamlženo, zataženo,
dál však, dále jen!
Hvězdu zřím... Hle! Či se klamu?
To jen věčná lampa z chrámu
třesoucí se vzduchu proudem
svítí matně ven!

Zamlženo, zataženo,
obzor zamračen!..
Zda mi jarem slunce zmladne?
Či snad u hlav v tvář mi padne,
v opuštěné dlouhé noci,
zář mdlé lampy jen?

Otázka.

Jdu srdcem ztemnělého lesa.
Jak tesklivo je v něm!
List za listem mně k nohám klesá,
a zpěvný pták je něm.

Zřím k zemi; sever houštím svistí —
Bůh milostiv nám buď!
Les nemá zpěvu, nemá listí,
a klidu moje hruď.

Vše lesu na jaře se vrátí:
zář slunce, list i pták,
strom bude kvést a luh se smáti . . .
Jak se mnou bude však!

Stejné dílo.

Letí ptáci v slunné kraje,
k svatým vodám, v zlatý vzduch;
zda některý — sníh až staje —
z nich se vrátí v rodný luh?

V slunné kraje pravdy, krásy
vzlétá básník, v čarný svět,
o světla se úděl hlásí,
o svobody zlatý květ.

Ptáky, pěvce — kdože tuší?
stejný poutá vzruch i klid:
Jaro touží pro svou duši,
pro svou vlast a pro svůj lid. —

Žel, že jako na ty ptáky,
v rodnou když se vrátí zem,
hodí druhdy člověk taky
tvrdé duše kamenem.

Sivý den.

Jde od východu sivý den
do zakrytého mlhou kraje,
a západního větru sten
si v stromů zvadlém listí hraje.

To smutný, úzkostný je vzdech
pro niv a luhu květné zdoby,
a s vláhou slznou na křídlech
duch na drahé se spouští hroby. —

Snoubenci.

Rdí západ se a v krvi tone víska,
stín topolů se dlouží,
vran četa padá v němá třasaviska,
po nichž se mlhy ploužíí.

Vše tesklivo, a z bahniska se páří;
den setkává se s nocí,
snad poslední, v níž ptáci samotáři
v jih táhnou, hnáni mocí.

Jdou v teplý kraj, nuž proč tak úzkostlivý
vzdech z hrdla se jim loudí?
Chví smutně hruď se zadumané nivy,
jíž upomínka bloudí.

Jsouť pták a niva snoubeni; kdož tuší
strast nivy podzimovou?
Pták v dálce může vyzpívat svou duši,
a ona bude vdovou. —

Pozdní jeseň.

V mou slunnou jeseň z nenadání
vnik' náhle zimní bouře dech,
a rtů mých klidné pousmání
v žal zkřehlý změnil na ústech.

Ruch prsou povždy víc se ztrácí
a níž a níže klesá leb,
a myšlenek mých plameňáci
mé duše opouštějí step.

Mých písní réva rudne, vadne,
a navždy opadá již snad
tím smrtným dechem bouře zrádné
mé poesie vinohrad.

Snů zlatých motýlová píle
v mlh tesklivých se noří stín
a srdce stále víc, co chvíle,
šeď kryje zimních pavučin.

Čas dušičkový! Hruď i lada
jak příkrov tíží sivý mrak,
do chladných rukou hlava padá
a pod rukama vlhne zrak.

Za procházky listopadové.

Listopad... Bledne luny srp,
park ve tmy roušku se skrývá,
vodotrysk v šeru snivých vrb
tesklivou dumu si zpívá.

Smutno je kolem; z vlhkých řas
slza mi do líce vtáhla,
den ztratil slunce, já pak jas,
jejž pila duše má sprahlá.

Svitne čas nový, s úsměvem
do parku jaro se vrátí,
zda as tou cestou, teď jíž jdem,
s vámi já budu se bráti?

Věru bych toho neželel
pro mír jen duše své vlastní,
vzdech můj bych splněný mít chtěl,
po mně že budete šťastni.

Tolstoj.

To bylo k jitru v jihu Čech,
mrak s mrakem nebem pílil,
mně z ňader těžký dral se vzdech
a k prsům leb se chýlil.

Stesk k nebi pozvedal mi tvář,
i zastavil jsem v chodu —
hle, divná rudě zlatá zář
se vznesla na východu.

Od země rostla výš a výš
a vzrostla na postavu,
ta v brázdách šla a chýžím blíž
a v nebi měla hlavu.

Div gigant rolník byl — já žas' —
cit z očí plál mu měkký,
a z ňader proudný zářil jas
jak příboj zlaté řeky.

Jím oslněn byl les i luh,
až v úsvitu se ztrácel —
to Chelčického slunný duch
k nám z východu se vracel.

O dušičkách.

Den dušiček, chlad vane s polí,
list stromu na hrobech je svát,
těch vzpomínám, a srdce bolí,
kdo přede mnou šli v rakve spat.

Bol v ňadrech zdřímlý hlavu zvedá
a roste stále víc a víc,
v mé tváře velká slza sedá
a hasí jiskry zřítelnic.

Jak rád jsem měl jas jejich čela,
rtů purpurových růžný dech,
jich píseň, jež se odmlčela,
jich srdce tluk svých na ňadrech.

A všecko zniklo nenadále,
vše odešlo — ach kam, ach kam —
zda najdu dětí stopy malé,
kam půjdu já, kde cíl as mám?

To ustavičně duši svírá...
Co život? Otázek jen směs,
proč člověk rodí se, proč zmírá?
Ó věčnosti, mluv, odpověz!

Smutno.

Smutno! Ptáci hvozdům s bohem dali,
k jihu vzlétli, v jihu zapadali;
smutno v mojí duši, smutno kolem —
větrové se sbíhají a sváří,
dechem řeží rýhy do mých tváří,
žluté listy shánějíce polem.

Hlava uklání se, zrak se kalí;
všecko všudy mlhy v roušku halí,
slunečnou co dříve řízu mělo.
Písně, písně, vraťte se mé skráni,
pohlaďte mi teplou svojí dlaní
bez růží tak náhle zchladlé čelo!

Vás-li četa k mé se hrudi sblíží,
na tisíce zim mi neublíží;
každá z vás je čarodějným lékem,
když jak zlatá muška temnost lesa,
srdce moje, jehož peruť klesá,
prozáří svých očí sladkým vděkem.

Ach, jak zář ta hruď mou k žití vzruší!
Písně, písně, vraťte se mé duši!

Příšery.

Dvě příšery se sešly v pralese,
zlolajný vichr potkal meluzinu.
„Pojď," děl, „já touhou po tobě již hynu,
mé rámě v lásky vír tě ponese."

„Však k tanci, viz, zde místa není dost!"
„O to je hej, já z lásky tobě v těchu
tlum sosen vyrvu silou svého dechu,
by místa měla naše chvátavost!"

A vykonal. Hle, přes kmen padl kmen!
Už vichr meluzině boky stiská,
ta v divé vášně rozkoši si výská
a zvěř i ptactvo plaší z lesa ven!

— —

Rozlícená Vltava.

Jak zběsilá žena zuří v skalním loži Vltava,
do náručí chce mě strhnout vášeň její hltavá,
Kytherou mně jevila se, když jsem ponejprv ji zhléď',
teď Astartou rozzuřenou zřím ji vyděšen a bled.

Prchnu, bojím se! jsi hrozná, tak mne zjev tvůj netěší,
místo něžných políbení hrůzy vztek se meteší,
z temných očí nezáří ti jako druhdy krása dnes,
ale vášeň rozkypělá, řevnost chorobná i děs!

Zlostná pomsta z tebe kypí, z nesplnění divá zášť,
vilnost ženy, která trhá v chlipnosti své mužův plášť,
ne, ty nejsi ona paní, v samotě již spát jsem zřel,
an nad jejím cudným ložem hvozd svůj zášer rozestřel.

Ne, ty nejsi ona paní, již jsem potkal na horách,
jejíž první zjev jak anděl bílých křídel v hruď mi vtáh'.
Bakchantka jsi, rozlícená, bujným vichrům pro radost...
Pryč, mě straší tvoje děsně stenající zběsilost!

V listí.

Šeř halí boky holých strání,
vše ticho, sotva uslyšíš
z blat dálných ptačí zastenání,
a zas je ticho; noc jde blíž.

Mlh hora zašedlá se vzpíná
nad mělkým ložem kalných vod,
a rudý měsíc zvolna siná
a bledne tažných mraků spod.

Mdle chorý vánek křídly věje
a hyne, slabý taje dech,
a básník, duše toho děje,
tkví nohou v rudých lupenech.

Rybník pod „Němcem“.

Na klíně samoty v hor skrytě,
v hloub šedých sosen utajen
a zamlklý, jak choré dítě,
sní rybník zelený svůj sen;
sní na loži, jež sítí vroubí
a malinník a nízké doubí
a nad ním starý dumá klen.

Spí povždy klidně, povždy tiše.
Jak strnulá je jeho tvář!
Jen mladá zora s nebes výše
skrz sivých par ho líbá šlář
a buku sněť, jež níž se kloní,
hrst perel na lože mu roní,
jež slunná zruměnilá zář.

On sní, když vrchu na úbočí
tkví rána růžovitý ret,
a sní, když hvězd nebeské oči
noc počne k zemi obracet,
a sní, když šípek růže básní
a motýl v plášti stkvostných řásní
ven z kukle touží na polet.

A sní, když do ostrůvku hrudi
mu vetkne Vesna drobný květ,
a v hnízdech mladé drozdy budí
a vrbku počne rozvíjet,
jež růžičky své u výš týčí;
a vzbujelé když hvozdu příči
se černohlávci učí pět.

A sní, když jeseň zamlžená
svůj chladný urychluje spěch
a jako ovdovělá žena
slz příval pláče po ladech,
a bujný severík lká v boučí,
jak někdo, jenž se s žitím loučí,
neb zabitý, jenž v posled vzdech'.

Co asi sní, ten rybník němý
a zadumaný v každý čas,
ať jaro těká haluzemi,
ať zimních vichrů bouřný hlas,
jenž ulekaným sítím třese?
On sní a sní a nepohne se.
Ký divný žal, ký sen to as?

O krásné, předvěké sní lani,
jež, na jitřní když zvonil drozd,
sem pít chodila chvíle ranní
skrz nemýcený ondy hvozd
a kouzelných svých očí střelou
hruď pronikla mu osiřelou,
jež nezhojí se na věčnost.

Ač za věkem šla řada věků
a s nimi kmenů lesná směs,
on stále o laním sní vděku
a šípu, jenž mu v ňadra kles',
a stále truchlí, stále smutí;
jak mrtvola je, bez pohnutí,
již oplakává starý les.

Jen v jarním země obrození,
když vyjasněn je nebes luh,
a les je samý šum a pění
a pramen samý zvuk a ruch,
když deštěm hvězdnatého zlata
pláň vody čarovně je vzňata,
tu šířit zdá se jeho kruh.

Tu vzhůru tyčí se a zvedá
a roste orobince stvol,
kam žlutý rákosník si sedá
a pěje radost, stesk a bol,
jež zní a zvučí vůkol v lese,
až plesa hladina se třese
a všemu dech se tají kol.

A zas a zas zní zpěv a znova,
jak živých perel zlatý sprch,
až sen, jejž rybník v srdci chová,
co leknín stoupá na povrch
a na srdcových listů lodi
jak labuť plesu vojevodí
již vynes' vírné vody vstrh.

A rozvíjí se v listů schylu —
vždy půvabnější je to zjev —
a ze zlatého ňader pylu
svou vůni vlévá v ptačí zpěv;
leč těm, kdo takých chvil zde stanou,
v hloub duše teskné slzy kanou,
a v srdci plamení se krev.

A rybník chvěje se a vzdychá
a leknín, klenot snů svých všech,
blah celuje a vroucně, zticha
na vlhkých hejčká ramenech,
když Jeseně však počnou ryky,
a Jih zve domů rákosníky,
zas smuten zatajuje dech.

Zas v klínu samoty, v hor skrytě,
hloub šedých sosen utajen
a zamlklý, jak choré dítě,
sní tiše zelený svůj sen;
sní na loži, jež sítí vroubí
a malinník a nízké doubí
a nad ním starý dumá klen.

Kříž v samotách.

Kříž v samotách!.. Kdo sem jej asi dali,
čím srdce strádalo a duch?
Proč na ně pohněval se Bůh,
že k usmíření jej zde zbudovali?
Co trpěli a pro koho vše nesli,
než vyvráceni z žití v rakev klesli?
Či chtěli bratrům domoci se léku
a padli mečem jejich za nevděku?..
kříž v samotách...
žal do srdce mi vtáh'.

Kříž v samotách! Kdo jiskrou božské síly
rád ubohé bys bratry vznes'
na křídlech ducha do nebes,
by zemských strastí zapomněli chvíli;

kdo za cíl vytknuls sobě v žití ztmělém
být světlem trpících a spasitelem,
ať písní bojuješ, ať štětcem nebo dlátem,
ať čepelem, ať pluhem nebo mlatem,
ten — běda, ten —
buď na kříž připraven!

V bouři.

Pták zpěvný ztich', les dřímá, listí suslí;
strom každý strunou obrovských je huslí;
kraj ustrašen, mrak hněvným okem blýská,
a jedle k jedli bojácně se stiská.

Dub z hloubi vzdech', buk větví mocnou tíhu
i každý list svůj kloní smuten k jihu,
s ním celý hvozd; vždyť smečku větrů dravou
bouř nad dumavou pohání mu hlavou.

I stená smrk a vzdychá mladé boučí,
klen v pádu s druhy stenaje se loučí,
blíž ke skále se tulí útlá břízka,
a seveřík si rozpustile píská.

A zas a zase při divokém zpěvu
dál valí bouře vlny svého hněvu
a netvornými perutěmi věje,
a lesů bůh, Pan, radostí se směje.

A výská si a mocným hlasem hlásá:
„Ó jaká vznešenost, ó jaká krása!
kdo tušil by, že obec těchto buků
zná všecka kouzla sedmera mých zvuků?

———

Poesie.

Dujný sever krajem běží,
na horách už sněhy leží,
mladé boučí, staré sosny,
líbá host ten neúprosný.

Dřímou vsi a dřímou chaty,
v síních vrčí kolovraty;
mráz kouzelník prošlý světy
v okénkách jim kouzlí květy.

Vmyslil jsem se — blahé doby —
v takou chatu plnou zdoby;
ať to venku bouřně válo,
na mne se v ní jaro smálo.

Zářilo mně v mladém štěstí
při pohádce, při pověsti,
z kahánku i smolné louči,
jak když sta se slunci slouči.

Teď však moje lebka stará,
chladna jest i v době jara,
nelzeť mládí svábiť zpátky...
Kde má síň, kde kolovrátky?

Co bych dal, můj Bože milý,
za jedinou, takou chvíli,
kdy nám první růže vije,
k srdci svatá poesie.

Pták v srdci.

Slyš, sever tančí v alejích
a chechtá se a hvízdá
a dýše mráz a sype sníh
na ptáků stará hnízda.

Ať chechtá se jen zbojník ten,
ať lítí se a skučí,
ať sebe víc je rozkacen,
mé srdce přece zvučí.

Snad pták, jenž prchl z luk a niv,
teď v mých se ňadrech skrývá
a jar mých dávno zašlý div
mně k smíru žití zpívá.

Práce poslední.

Bouř s mraku na mrak skáče
mdlou lesa nad hlavou,
v mé duši jeseň pláče
svou píseň krvavou;
té písně každé slovo
jak plamenný je žeh,
a těžší nad olovo
je srdce mého vzdech.

Ach, co mi květů zvadlo!
Chvil těžkých chladný svit
rval život můj; vše spadlo!
a jediný jen list —
mé srdce chví se v hrudi
jak utrýzněný rob,
jejž tyran v posled budí,
by vykopal si hrob! —

Jaro v zimě.

Mám v duši věčné hnízdo ptáků,
v ní samý zpěv je, samý jas,
jak druhdy bývá za soumraku,
dřív nebes červánek než zhas'
a pláče květ a šepce klas.

Zas slétlo se to touhou ručí
z těch končin vzpomínek mých všech;
tu výskot z plných ňader zvučí,
zde žalný výkřik, onde vzdech; —
to jaro mé je v zimních dnech! —

Píseň bezc slov.

Je zima; z hvozdu samot letí
má tichá píseň v krajů šeř,
a s osněžených stromů snětí
jí padá jíní na kadeř,
leč nedbá, krouží nad závějí
a na kmentový slétá sníh
a ke mně jde; hle stopy její
rdí v brunátných se červáncích.

Co nese as ta píseň zlatá
mé duši? Mír-li jest a klid?
Hle, volá mne, snad zbádat chvátá,
zda cit mých ňader neustyd'?
Ne, ne, nechť kolem mráz se hostí,
nechť sněhem zavát jsem i stár,
zde v prsou tajné hlubokosti
plá posud nadšení a žár.

A pokud všeho nevyzpívám,
co čas a život v nitro snes',
dát nechci s Bohem rodným nivám,
kde milá je mi každá mez
a každý úhor, každá stezka
a každá víska, každý rov;
jeť čarovná ta země česká,
mých písní píseň beze slov!

Jedle.

Na výšině z vytáhlého smrčí
stará jedle v sivé mraky trčí,
vypíná se, údy se jí třesou;
chodce zří, již topor na ni nesou.

Srubnou ji, leč družkám k podivení
na útulnou kolébku se změní,
a jak dříve ptáky na větévce
maličkého hýčkat bude pěvce.

Radujme se!

Chladno!.. Tepla bylo dost,
dokud slunce plálo,
žil jsem tady jako host,
za žití to stálo.

Z jara měl jsem z luhu květ,
v létě píseň ptačí;
můž-li více dáti svět?
Nevím, mně to stačí!

Mnohý míň měl, mnohý nic,
mnohý strastí hejno,
ale čemu jdeme vstříc,
každému je stejno.

Ať to pán je nebo rob,
všecko se tam nese;
stejná smrt nám, stejný hrob...
Smír buď, radujme se!

Mráz.

Kraj pobělel, mrak šedý nivu stíní,
lesk dříve rosnatý v mdlé proměnil se jíní;

to jeseně je první zadechnutí,
strom chvěje se, list padá, větve smutí.

Je zabrán v sen, sní o májovém dešti,
jenž listí jemu svlažuje a leští.

Sní o slunci, jež do květů ho líbá
a na hnízda se zpěvných ptáků shýbá.

Sní o včel zlatých přebohatých hodech,
o vůni dýchajících snětí plodech,

o ptáků odletu a slunce mdlobě —
o šťastných duších dvou kdys v jara době,

jež pod ním usedly kdys v mladém snění,
leč nezřely snů zlatých vyplnění.

Kde jaro to, v němž světem byly sobě?
Teď na všem mráz... Kde jsou ty duše obě? —

Otázky.

Vločky sněhu! Jak to padá
k nohám mým vždy víc a víc;
slunce, kráso, Vesno mladá,
vyjdeš-li mi ještě vstříc,
vyjdeš-li mi ještě jednou
s purpurovou růží vstříc?

Budeš-li mi, paní smavá,
v luhu květné vínky vít,
či bude ta růže tmavá
v prsti mého hrobu tkvít?
Dotouženo, dotrpěno
musí také jednou být!

Šumava v zimě.

Ó Šumavo má v zimě,
jak velebný jsi zjev!
Jak mile konejšíš mě
a mírníš divou krev!
Jak krotnu každým krokem,
kdy zříš mi do duše
svým velkým, vlhkým okem
zpod bílé loktuše!

Však nad vše krásnější jsi,
tvých letních snů když vzdech
na černých jedlích visí
v nádherných girlandech;
když diamanty hoří
tvých hvozdů každý kout,
v jich bílém chtěl bych moři
bez vzdechu zapadnout!

Zda nebylo by lépe
než podlý život nést
a na vše, co mě tepe,
svou nesmět zvednout pěst?
Zda nebylo by dávno
už pro mne lépe snad,
s tím srdcem rozplakaným
spát v úbělu tvých lad?

Květy v oknech.

Skrz mrazné květy na oknech
smál červánek se jitra mladý,
a jakmile jen na ně dech',
hned v květech těch
skvost perel růžových se zjevil všady.

A den když dospěl na vrchol
a v perlách těch se slunně zračil,
hned všecko lesklo se to kol,
že květný stvol
těch skvostů množství sotva stačil.

Však v podvečer když hynul den
a dálný nebesklon se stmíval,
zřel na okně jsem udiven —
slz kapky jen,
jak nosívá je náhlý žalu příval.

Ty zvolna tuhly do sutek,
chlad na led proměnil je šedý,
ten tam byl jejich třpytný vděk
a já se lek'...
Snad nejsou to mé písně naposledy?

Smrt na samotě.

Zatáčkami, jež vždy ouží
na srna jak štvaný chrt,
nad kleslou mi hlavou krouží
sivě rozkřídlená smrt.

Tuším ji; jak skřivan s kříku
slétám z ruchu v samot skrýš,
leč i tam mě po výkřiku
najde — lapí mnohem spíš.

Mrtvoly.

S bílým zima příkrovem
k mrtvé zemi pílí,
a já v duchu domovem
v té se toulám chvíli.

Smutné žalmy větrů sbor
u mrtvoly zpívá,
jako u nás pokraj hor
po vesnicích bývá.

Země, ty se probudíš
s květy v klíně záhy!
Ne však ten, kdo nesen již
přes domovské prahy.

Přes takový rodný práh —
ó té kruté zvěsti!
neseno je na horách
též mé dětské štěstí! —

Hlas zvonu.

Mha v loži Otavině leží,
les dosnil zimy šedý sen,
a zlatou nohou po údolí běží
mladistvý den.

Zas v blankyt stoupá s horou hora,
a vyjasněn je nebesklon,
a s chrámu vížky, ana věkem chora,
vyzvání zvon:

„Spi klidně, koho bolí žití,
mír vejdi v hruď tvou jako host,
leč má-li žal tvůj větším duše býti,
spi na věčnost!“

Doslov.

To, Pane Bože, dej mi na samotě,
ať ten můj zpěv jen tak se daří,
by mladí hrdě naň se neušklíbli
a vlídně pokyvli mi staří.

Ať bolest, jakou pro děti jsem nesl,
mé srdce znova nerozdrtí,
a vlasti šťastnou učiň, pokud žiji,
a ženu aspoň po mé smrti.

— — — —

OBSAH.

Str.

Str.

UNIVERSITY OF MICHIGAN
3 9015 06694 5489